

թողով: Արդէն հարստացած էր, և կրցեր էր գնել տուն մը կեդրոնական կոմսութիւններուն մէջ, որուն մէջ կ'անցընէր իր երջանիկ և պատուեալ օրերը: Այս մարգա մարմնով և բարոյապէս կորովի, թուշտները սաստիկ կը սիրէր: Համբերութեամբ կը մշակէր իր պարտեզը, և իր հաւատքը հանքածխէն և շոգիէն վերջը, ծաղիկներուն, պտուղներուն, և իր զանազան գիտներուն մէջ դրած էր: Շատ գիրք կարդալ չէր սիրեր, իսկ լոսակցութիւն շատ կ'ախորժէր: Թէպէտ և ամեն բանէ առաջ ճարտարագետ, այլ նաև

խորին մտածող էր գիտնական խնդրոց մէջ, և գրեթէ ամենին չկար հայեցողական փիլիսոփայութեան և կամ խորին իմաստութեան առարկայ մը, յորում ինքը գործածած չլլար մտաց կարողութիւնները նախնական և ընդարձակ գաղափարներ կազմելու նըկատմամբ:

Մեռաւ 1848ին օգոստոս 12ին 'ի Չէսթրֆիլտ, մեծարեալ, սիրեալ և ողբացեալ: Իրեն 'ի յիշատակ շատ արձաններ կանգնուեցան, որոնցմէ վերջինը չէ նաև Դուրինի շոգեկառաց կայարանին գիմացիին:

ՀԱՆԴԵՍ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԾՆՈՂԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱՆՆԱՅԻ

(Ծնա Պր. Բ. էջ 169):

Գ Լ Ո Ւ Խ Դ.

Հրիտակ. — Մարքեզէն եկած լուրեր:

Մարքեզուհւոյն շատ մեծ հետաքրքրութեան նիւթ եղև Թորթոնի ասացածն, և կը փափաքէր գիտել թէ ով է արգեօք հրամանատարին հրիտակատարն: այն կտակն որ զինքը ճոխ ժառանգութենէ մի կը զրկէր՝ շատ ցաւայի բան էր, ուստի միայն գրաւ որ ասոր վրէժն Տիւպուս լէն առնու: ուստի ուժով մի զանգակին ժապաւենէ քաշեց: Աննա յառաջ նետուեցաւ որ երթայ Տիւպուսան կողէ, ըսյց մայրն չեխելով մէկ գի հրեց զինքն: մայրն ու պուստրն մի և նոյն կասկածի մէջ էին: Աննա ստանել էր Թորթոնի իր վրայ նետած խիստ ու պառնալից հայեցուածն, և նորա արհարամորհական ու զայրացած նայուածքէն՝ կը կասկածէր թէ Թերեալին է Թորթոնի ասացած երբանիկ անձն: մարքեզուհւոյն ալ հրամանատարին Աննայի վրայ ունեցած սէրն գիտելով՝ որչափ ալ իւր երկան վերայ անհանգիստ էր՝ սակայն իր զգացած ցաւոց մեծագոյն մասն այնպիսի ժառանգութենէ մի զրկուած լինելուն համար էր: Չանգակն զարնուածին պէս՝ ծառաներն ներս վազեցին:

— Տիւպուսան ուր է, ասաց մարքեզուհւոյն:

— Տիւպուսան հոս չէ, տիկին:

— Գալու՞մ պէս թող հոս գայ: Էջ գիտեր ուր է:

— Այո, տիկին, կարծեմ:

— Շատ լաւ, գնացէք ասացէք որ շուտ գայ: Ծառաներն գուրս էլին, ու Աննա ապշած մօրն հետ մինակ մնաց՝ որ իրեն գառնալով աւաց: լսեցիր, օրիորդ, Թորթոնի ասացածն:

— Այո, տիկին, յուսամ որ Աստուած վեհանձն պաշտպան մի առած է իմ հօրս:

— Ես ալ նոյնն կը յուսամ: հապա քնջ տեսաւ մեծ քեռույդ: համար, իրեն յառաջագոյն պատրաստած կտակին և թողած ժառանգուութեան վրայ:

— Ինչ կարեմ ստէ, տիկին, հազիւ թէ այս ասացած բառերը կը հասկնամ:

— Մի թէ ինքն քեզ խորհուրդ հարցուցած էր:

— Ինչ, տիկին:

— Նորա միտքն լէիր գիտեր, քեզ բան մի իմացուցած էր:

Երբ Աննա պատասխան պիտի ասար, Տիւպուսան ներս մտաւ: Տիկինն բարկացած ձայնով մի հրաւայեց որ եղածն մանրամասն պատմէ: իսկ սպաւաւորն խիղճն բանի մի վրայ չզարնող մարդու մի հանդարտութեամբն՝ շուտով նորա հրամանն կատարեց, ու հաստատ ձայնով մի այսպէս սկըսաւ խօսիլ: « Տիկին, հրամանատարին կամքն

հաւատարմութեամբ փառարեցի, և եթէ ինքն ալ գործածիս պէս ինձ ապապարծ չլինէր՝ ուրիշ ծանօթ չէի կարող ըսելու: Դատ ատենէն ի վեր Տէր Կ'Որդւոսն իմ հաւատարմութեանս վրայ վստահացած՝ ինձ իմացուցել էր որ ինքնագիր կտակ մի ունէր իւր գրասենյակին մէջ պահած: Բայց յայտնանէ նաև անոր մի օրինակն ալ ծրարի մէջ կըցած ինձ յանձնել էր ասելով. « Սիրելի Տիւղուստ, այս իմ կտակին միւս օրինակն է. եթէ մեռնելուս ետէ՛ գրասենյակին մէջ օրինակն գողցուի, քեզ յանձնածս մէջ տեղ հանէ »: Հիմա այս օրինակս, տիկին, իմ ձեռքս է, բայց ամբողջ կարտառութեան չկայ՝ որովհետև բնագիրն անտեսեցաւ: Սրբի երեկոյ ետ գնացի խոսմանս, ասարին սենեկապանին եղածն իմացնելու: Նա ինձ պատասխան ատուաւ թէ մարդ մի, որոյ առնուն չուզէց տալ, շատ ստակ խոստացել էր նմա՝ գրասենյակին մէջի թղթերն քանց անցնելու համար: Ես ալ այս լռելուս պէս խռովեցայ, և շուտով նոտարի մի գնացի. նոտարն ալ հարկաւոր սեպից այս առաւօտս կանոնիս հրամանաւ, ասարին տունն ելլելու և ամեն բան ցանկի առնուլ: Թիւղու մէջ բաց հրիտակ մ'ալ գտաւ, և որպէս իմ այս կարևոր գրոյն գողցուելուն առաջ քնն առնու կամ գտնէ գողութիւնն անօգուտ լինի՝ ծայրէ ի ծայր նստաւ օրինակեց, և երբ աւարտեց նոյն գրուածքն և ցուցանէ՝ բարձր ձայնով ինձ ընծեանելով՝ այն ատենն միայն իմացայ որ Տ. Կ'Որդւոսն ունեցածն չունեցածն Օրիորդ Աննայի թողել էր »:

Երբ Տիկին Աննա-Սնեթ իր կրտսեր աղջկան անունն լսեց՝ իր կրից այլալուծութիւնն չկարաց գտելու, իսկ Աննա շատ վշտացեալ կրկնէր. Տիւղուստ ալ իւր տիկնոջ սղծածէն աւելի խորաւ քետ լինելով՝ լուս հասկցաւ խռովելուն պատճառն, և որովհետև նորա գոռոզ ամբարտաւանութիւնն լուս գիտեր՝ իւր գործն արգարացնելու համար բան մի չտեսաւ՝ որ արդէն արդարաւ նալու ալ կարօտ չէր, և Տիկնոջ ծանր ձևով մի հրամայելով՝ գուրս ելաւ: Յայնժամ առ դաւա՛նալով իւր աղջկանն խառնութեամբ ասաց. « Ծաւաւին կը համարձակիս, Օրիորդ, անդեղութեան հրամանատարին միտքն չէիր գիտեր, և թէ ծածկած էր ի քէն իր խորհուրդն՝ իւր օրինաւոր ժառանգունին զրկելու, և ուր որ նորա միակ սիրականն էիր »:

— Մայր իմ... Տիկին, պատասխանէ Աննա լալով. « Զնամբիտ Աստուած որ այդ տապաճենքեզ բան մ'ալ չէի գիտեր: Հաւատաւ ինձ որ արդ եղածներն ոչ կուզէի և ոչ ալ կը փափաքէի որ լինէին: Ահ եթէ սիրտս գիտէր՝ հոս տեղն պիտի տեսնէիր՝ որ այս ամեն հարստութեան կամակար կուտայի՝ քու սիրոյդ մի փոքրիկ մասն ժառանգելու համար »:

— Դրքս խօսքեր են, ասաց մարքիզուհին երգիծական ծիծաղով մի. այդպիսի խօսքեր քու քով չլաւ: Գործն պիտի յայտնէ: Երբ մարդ յանկարծ կնգած տողն քառասուն հազար փրանք եկամտի տեր լինի՝ այնպէս կը ձևացնէ թէ երբ այդին առջև հարստութիւնն մի՞նք բան մի չէ և մի՞նք անաւատաճեռնութիւնն ան կը խոստանայ, բայց եթէ կարող աւ իրմէ բան ինչ տեսնեն: Ռոմբասին հարուստ ժառանգոր-

դին մտածմունքն՝ շատ հեռի է Աննա-Սնեթի աղքատ կրտսեր աղջկանն մտածմունքէն:

— Ո՛հ, տիկին, գուշէ Աննա ցաւագին՝ իւր մօր ոտքն անկանելով, ինչ արգեօք քարտիչ եմ ձեռք՝ որ սիրտս այսպէս կը կեղեքեք: Ահ, տիկին, այս հարստութիւնս՝ որ քո բարեկամութիւնդ ինձ կրկնցնել կու տայ, և քո և քրորս մէջ բաժնէ զայն հոգս չէ. քոյ սեղօք միայն կը խռն գրեն ես:

— Ճիշդ տղու մի պէս կը խօսիս, ասաց մայր. քեզուհին սակաւ մի քաղցրութեամբ. քեզ լծաղուած ժառանգութիւնն ոչ կարես ընդունիլ և ոչ կարես մերժել: Միջոցաւ քսանմեկ տարուան չեն, և եթէ այդ տարիքն հասնիս... Այս ասալու ատեն Տիւղուստ ներս մտաւ և ասաց. Ներեցէք, տիկին, թուղթ մի հասաւ ձեզ, և գրէն իմանալով որ տիրոջն է՝ չուզեցի որ ուրիշ մի զայն ձեռն հասցնէ:

— Այլոս, գուշէ մարքիզուհին:

— Հայրս, ասաց Աննա:

Տիւղուստ լուս կնգած՝ սպասեց որ մարքիզուհին նամակն ընթեռնու: Եւ երբ աւարտեց՝ աղաւթան ձայնով մի ասաց. Համարձակութիւն կուտա՞ք ինձ, տիկին, սիրելի տիրոջ լուրերն հարցնելու: Մարքիզուհին վայրկեան մի լռելէն ետէ՝ սիրան երեւելով արդար ծերունւոյն սիրոյն վրայ՝ որ յիշատի մեղադրանաց արժանի բան մի գործած էր, նամակին մէջ գրուածներն նմա հասկցուց. Մարքիզն իւր կնոջ կ'իմացներ աւագանիքի 10 իւր գլխէն անցած փորձանքներն, և ինչ կասկածներն որ ունեցել էր իւր բռնի ճամբորդութեան վրայ: Թուղթն Փարիզէն ելնելէն ետև առջի կայարանէն դրած էր, և միտքն դրած իր Սլաւոն քաղաքն մնալով՝ միշտ որ իւր բնասանեաց վրայ լուր ատնու: և կը խոստանար երկիրդ թուղթ մի ալ գրելու՝ երբ այն քաղաքն հասնի:

Տիւղուստ շնորհակալ եղև տիկնոջն բարեհաճութեանն համար, և յայտնեց իւր փափաքն մարքիզին քոյին երթալու և նմա ծառայելու: Մարքիզուհին ասաց նմա որ ապառն խոսաւ, ցաւած երկրորդ թղթին գալստեան և այնպէս ճամբայ ելնէ: Աննա ալ կուզէր նոյն շնորհքն մօրէն խնդրելու, բայց վախճալով որ նա չհաւանի՝ չհամարձակեցաւ իւր սիրտն յայտնել:

Սակաւ ժամանակէն ինչպէս որ խոստացել էր մարքիզն նորէն գրեց իւր կնոյն և իւր մի. Զախէ կ'իմացներ, ասելով թէ Սլաւոն մնալու իրեն համար անկարելի է երևի. որովհետև առմեկին իւր չճանաչած մարդիկ՝ կարծես թէ խօսք գրելուն զինքն անհասկիտա տանելու և որ. հաճութիւններն պատճառու: Ինքն յայտնի կը տեսներ որ կուզէին զինքն վախճնել և ստիպել որ սահմանադիտէն ալ անդին անցնի. բայց աստի սակաւ մի ստակ ալ կը խնդրէր, որովհետև գլխուն գալիքն չէր գիտեր. գարձեալ կը յայտնէր իւր կնոջ իր կարծիքներն՝ զորս չէր կնցած իւր ժողքն հանել: և առջի նամակէն աւելի բայց խօսելով՝ իւր փեսին հաւատարմութեան վրայ կասկածներ կը յայտնէր:

Տիկին Աննա-Սնեթ իւր անն գրածներն կար. դալով՝ սարսափեցաւ: և որովհետև սովորած էր իւր աղջկան համարմամբն ճորթնի վրայ գա-

ստատան առնել՝ որ զինքն նոյն ժամանակի ա-
մենն կատարեալ մարդն կը համարէր, այս
մանն և չար կատակներն նորա վրայ ձգելէն կը
գողար: Եւ սակայն ինչպէս կարող էր մերժել
իւր առն խորհրդածութիւններն: Տարակոյտ
չկար որ այն անձանքը մարդն որ աւգոստոսի
10ին մարքէզն ազատել էր և թողել էր որ հրա-
մանատարն սպաննուի, նոյն մարդն դարձաւ
մարքէզին եւսնէն անկանելով՝ Պուրպուրեան ա-
պարկիցի մօտ նորէն նորա առնէն ելել էր: այն
մոռլի տունն ուր տարել էր զմարքէզն գիշերն
անցնելու համար, այն չկատարուած հրամանն
զինքն խռովարարաց առեանն հանելու, այն յա-
ւառջապէս պատրաստուած կառքն և անցադիրն
զինքն մինչև սահմանագլուխն տանելու, այն
Սլեանի մէջ հանգիպած գոռաբութիւններն,
այս ամէնքս անշուշտ զօրաւոր ձեռքէ մի յաւառ-
կու գոյնի՝ որ առանց երևելու կը գործէր:
Իսպա այս անպայման ձեռքս ինչ օգուտ ունէլ
կու գոյնի՝ որ առանց երևելու կը գործէր:
Յայտն էր որ մարքէզին տար երկիր անցնի
կողմէր՝ իսկ արդ նորա օտար երկիր պանդուխ-
տին ուժ կրնար օգտակար լինել, և թէ է՞նչ Զոր-
թանի՞ որ Փարիզու մէջ քանակելով և հոն մեծ
ազդեցութիւն ունելով՝ կարէր ցած քող և
ձուրքի հանել զբոլորստանին բոլոր ինչքն ու
ստացածքն:

Մարքէզուհին տաղանաւոր այս խորհրդածու-
թեանց վրայ աւելի գաւառագոյն կատակներն
ալ կը յաւելուէր. շատ օրերէ 'ի վեր իւր օր-
երէն գուտարն միմիկն՝ ամենեւին չէր երևցած՝ ու-
րոյ համար ինքն ամեն բան զոչած էր. առիթ
բերան հիւանդութիւնն պատճառանք կրնար
համարուիլ. բայց հիւանդութիւնն ասացածդ
ալ կը ինքն կամ կառաւելու, իսկ իւր ազ-
ջինն միշտ նոյն վիճակի մէջ էր: Գայլով իւր փե-
սին՝ մարքէզուհին գիտել տեսէր իր որ իր տա-
լն երեցած ժամանակ գրեթէ վախկոտ կերպ մի
ունէր՝ որ իւր բնութեան հակառակ էր, և թէ-
թա իրեն գործող հզօր պատանակն շահափորու-
թիւնն էր, ինչպէս որ յայտնի եղած էր՝ հրա-
մանատարին հրետակ մի ունէլն իմացած ժա-
մանակ՝ ցուցած գոհամակութիւնն:

Այս խորհրդածութիւններն առնելով՝ մար-
քէզուհին գրեթէ յակամայ կամ իւր կրտսեր
զաւակն մտքն կարդարացնէր. և այս վիճակն
մէջ կը գտուէր՝ երբ մարքէզին եկած երկրորդ
նամակն կը գրէի ի կայծակնաշար արար զինքն.
որովհետև Տէր տը Անթի-Անթ այն նամակին
մէջ այսպէս կը գրէր. «Աստուծոս ու կատակա-
նէրս իրաւ ելին. մեզը բանալի մի մէջէն կը
գրեմ. քեզ այս թուղթս. հիմա հրաման մի եկն
ինձ դատաւորաց առնէն երևելու, որովհետև
ամբաստանութիւն եղած և իմ վրայցոյ իրօրու
թէ բռնաբռնի (սագառնի) հեղաշարժիչ էլէլ է՛մ ազ-
գիւնդէն. ինչ պատասխան տալիքս չեմ գիտեր
այսպիսի ամբաստանութեան մի. չեմ կարող և
ոչ ալ կամիմ թագաւորեան ունեցած սերս և
հաւատարմութիւնս ուրանալ. ուստի յոյժ
սակաւ յոյս ունիմ ազատութեան, մանաւանդ
թէ բոլորովին յուսահատած եմ. կողմիկ քոյ և
սիրելի Աննայիս յետին համարյոյնքն ընդունելի,
բայց այս միջխարութիւնէն ալ զուրկ պիտի

մնամ, որովհետև խռովարարաց գաղտնաւորն
վիճիւն անպապող կը կատարուէ: Իմ խելք՝ Տէր-
պուստ աղաչեց պաղատեց որ ինձ բանտակից
լինի, և ուղանն եղև. շնորհապարտ եմ իր օր-
ւոյն, բայց ինչքան իւր ցաւն չկարէ ծածկել յի-
նէն, և ես ստիպուած եմ զինքն միջխարելու:»
Այս նամակն երբ կը կարդային՝ Աննա հնդգի
պէս արատաւօք կը թափէր, և ցաւօք արտի-
րէպ 'ի երկինք կը դառէր. «Աստուած իմ, Աս-
տուած իմ, քու գիտած աղօք մեր վրայ դարձա՞ն
հօրս կեանքն ինձ շնորհէ, և թող իմ կեանքս
քեզ գոհ լինի» — Այս խոսքերուս վրայ՝ Տէ-
կին Անթ-Անթի առնելուն ալ լեցուեցան: Իւր
առն նամակն օգնուակաւ խորհուրդ մի ծագեց
նորա միայն, և Աննայի նախնուհին ալ մինչև իր
սրտին խորն թափանցեց ու կակցուց, և այս
առաջին անգամն էր որ Աննա կը լսէր այս խա-
քերս. «Սիրելի զաւակս — զոր լսելով անգին
մօրն քովն վազեց՝ բռնեց նորա ձեռքն և սրտին
վրայ սեղմելով կը պահէր, բայց խօսք մի չէր
կարող սեղմեցնել. «Սիրելի զաւակս, կրկին յայ-
րն, երբ գոհացուցութիւնն մեր վրայ կը հասնի՝
պէտք չէ վատիլ՝ այլ մեր հոգւոյն բոլոր զօրուս
թեամքն նորա հարուածող գէժ ցնդելու պատ-
րաստուիլ մի թէ կարեմք քոյ հայրդ միմակ
թողուլ իւր թշուառութեան մէջ. գիտեմ որ
նա սրտաւ և և մեռնէն չլսիտի. բայց մար-
դուս կենաց մէջ այնպիսի պարագանք կան՝
որոց գէժ գնելու համար արիւնթիւնն բաւա-
կան չէ: Ես միայն գրի հիմա շուտով երևելու
երթալու հօրք քով՝ ձեռքէս եկած օգնութիւնն
ու միջխարութիւնն նմա մտուցանելու, և թէ
որ կարելի է զինքն ազատելու համար ամեն
շանք պիտի գործածեմ. իսկ թէ որ Աստուած
չուզէ՝ գոնէ իմ պարտքս կատարած լինելով՝
թշուառութիւնս ալ սակաւ մի կը թեթեւանալ
իսկ դու, զաւակս, առ ժամս պէտք է որ հոս
մնաս, որովհետև այն մեծ ժառանգութիւնն ալ
ձեռք ձգելու համար՝ քոյ հոս գանուիլդ հար-
կու է:

— Ինչ ասես, մայրիկ, պատասխանեց Աննա
վառվառն կերպով մի. աշխարհիս մէջ ինչ շահ
կարէ լինել՝ որ արգիլէ զիս քու ետեւէդ գա-
լու. բոլոր աշխարհիս հարստութիւնն ալ ինձ
համար ոչինչ է՝ եթէ զայն ձեռք ձգելու հա-
մար պիտի ստիպուիմ իմ սիրելիներեւ զատուե-
լու: Ահ, սիրելի մայր, մի թողուր զիս հոս
սեղս, և թող որ քոյ ետեւէդ գամ և քեզ հետ
իմ հայրս միջխարեմ:

— Եստ լաւ ուրեմն աղջիկս. 'ի միասին կ'ե-
լամք:

— Այո, մայրիկ, երթամ գաղաւթաց ոտքն
պլուսիկ, անշուշտ նոքա իմ ցաւոցս վրայ պիտի
ողորմիմ:

— Ուրեմն քան, աղջիկս, քեզ պէտք եղածն
պատրաստէ, ևս ալ իմիներս հոգամ, և քրոջ
ու ամուսնոյն ալ իմացնեմ մեր միտքն:

ԳԼՈՒԽ Ե.

ՎԼԻՏԱՆՔԻՆ ԵՐԱՊԵՏՈՒՆԵՐԻՆ. ԵՂԻՒՅԻ ՓԱՐԻԳԷ :

« Հիմա կիմանամ, տսեր Տիկին Աննա-Աննա ինքն իրեն, որ ես մինչև հիմա անիրաւել եմ խեղճ Աննայիս գէտ. Եմիկին՝ որուամ այնչափ զհէր արարեալ էի՝ երբեք այսպիսի քաղցր սէր չուցած չէ ինձ. ես միտ զինքն գգուել փայտաւ յեւ եմ և փոխադարձ սէր չեմ տեսած իրմէ : Ահ պէտք է որ իմ յանցաւոր անիրաւութեանս փոխարենն առնեմ. Աննայի ուղածն ալ ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ սիրոյ թէթեւ նշան մի, և զայն տալով՝ ինչպէս որ արժանի է, իւր մինչև հիմա յինչն քաղածներն՝ մոռանալ պիտի տամ » :

Մարքիզուհին մարդ զրկել է իւր փեսայի ապրելակերպով որ շուտով էնէ իրեն գայ ու Եմիկին ալ հետ բերել. Թորթնն որ Ստասին մեջ եղած ներս լաւ փառէր, շուտով էլ ու եկն, բայց միշտ էր. Եմիկին տակաւին յորմար չէր սեպած, իւր ձեռքով հիւանդութիւնն ի բաց թողուլով ևս չէր յառնէ իմացած լինելով թէ չայրն բաժնորն էին պիտի առնէր իւր մօր քով երթալով, բայց եթէ նորա հառաչանքն լացն ու ողբն լսել, և բոլոր որն զինքն տրուում երեւցնէլ, Բայց աստի անշուշտ զԱննա ալ մօրն քով պիտի գտնէր, որ յանգգնել էր իւր մեծ հորեղբոր ժառանգ առնուանէ զինքն, և այսպիսի անօրէն ու խար. քաղ գործն մի ետե՛ն իրեն այնպէս կ'երեւէր թէ զքով երեսն անգամ չէր կարող նայել :

Թորթնն եղածներն նոր լսել ձեռքանելով շատ ծանր վախճալով մեջ կը ջուշանէր ինքզինքն, և կեսրով խորհուրդին կը համոզուէր. իսկ իրեն համար ասէր՝ թէ ազգային զօրաց հրամանատարութիւնն նոր իրեն յանձնուած լինելով Փարիզէ չէր կարող հեռանալ՝ առանց կասկածաւոր լինելու, և թէ այնպիսի պարագայից մեջ կասկածաւոր լինելն վատնաւոր բան էր. Թորթնն ի ջուշաւ և անտարբեր կերպով պէտք էր որ մարքիզուհւոյն աչքն բանալ՝ իմանալու համար թէ ինչպիսի մարդ էր իւր փեսայն. վասն զի Գանաշարական ժողովոյն վստահութիւնն ստանալու համար՝ պէտք էր որ հին ազնուականներէն սեպուած մարդ մի և բռնաւորն (Թագաւորին) ծառայէ՝ հասարակ ռաւմէ մի աւելի ջոյցեր ու փորձեր տուած լինէր իւր խռովարար սկզբունք, որպէս զի կարող լինէին նմա այնպիսի մեծ ու կարեւոր պաշտօն մի հաստատել. բայց մարքիզուհւոյն պատրանքն բողոքովն փառաւորու համար՝ նորանոր ապացոյցներու կարօտ էր, և մաշն բողոքովն ծակելու համար վերին փորձեր պէտք էին, որ ահա սակաւ ժամանակէն յայտնի եղին :

Վասն զի տիկին Փարիզէն էնէն բացարձակ որոտած լինելով, բայց միտքն գնելով թէ յիրաւի իւր աղէին հիւսնէ է, առանց զինքն տեսնելու՝ շուտեց բաժնուել, ուստի միտքն գրաւ որ իրիկուան գէտ զնա տեսնելու երթայ. և որպէս զի փեսին ալ անհաճոյ բան մի չառնէ՝ որ այնչափ կասկածաւոր լինելէն կը վախէր՝ մըտածն որ հասարակ կտաք մի վարձել տայ. ու բովհեան նշանադրաք փառաւոր կտաք մի և հա-

մաղցեստ ծառաներ՝ տալադի Թորթնին դրան առջև որ կանգնէին՝ կրնային հասարակապետաւ կանոնաց աչքին զարնել և տանտէրն ամբաստանել իրբև թէ ազնուապետականաց հետ յարաբերութիւնն ունին, Բայց կարելի բան չէ բացառորէն թէ ինչ ցաւ և զարմանք կալաւ զինքն՝ երբ աղկան տունն հասնելով՝ լսեց թէ նա գուրս ելած էր և Գանաշարակ ժողովոյն անդամներէն միայն առնին պարահանգիստի զնայել էր, այնպիսի մարդու մի տուն՝ որ ոչ եթէ ինչպէս կողմանէ՝ այլ անցուցած զիղիս ու շուրջ կեանքով երեւելի եղած է նոյն ասեկներն : Ուստի Տիկին Աննա-Աննա տրուած տիտուր տուն գար. ևս սիրան սաստիկ վրասացեալ : Աննա զինքն այսպէս խռովեալ տեսնելուն՝ վախով հարցուց թէ արդեօք նոր թշուառութիւնն մի լսած էր : մայրն ալ ինքզինքը չկարելով բռնել՝ բոլոր տհաճութիւնն դուրս տուաւ, և լաւ մի քաղց իւր մեծ աղէկան անգայտութեանն վրայ : Աննա ջաշաց մայրն չանգարանցնել և զբոյրն անմեղադիր առնել, և Այդ անգայտութեան յանցանքն Եմիկին չէ, մայրիկի, ասաց, որ իր օրտէն շատ հեռի է. բայց ինչ տեսն. . . »

— Ասա, զաւակս, ասա :
— Բայց պիտի ասես՝ որ շատ չար կարծիք ունիմ ես Տ. Թորթնին վրայ, և թէ իմ հասակիս չանկանիք զայլա գառակ, ինձ այնպէս կերակրի որ յանցանքն բոլորս չէ. ինչ առնէ, ինքն ալ նմա հնազանդելու պարտկանն :

— Աստուած տար, զաւակս, որ ասացածիդ պէս լինէր. բայց դու չբոյրդ պատպանել ուղեւով որ քեզ այնչափ չարիք տարտեալ է՝ քոյ արտիք բարութիւնն կը ջուշանես, սակայն չես կարող միտուր ճշմարտութիւնն ալ բողոքովն պարտել : Ուստի որ անսահման սէր և նուիրումն կը յուսայի դառնէ՝ Աստուած զին պատժելու համար կը թողու որ անգայտութիւն և մոռացութիւն գտնեմ իոյ ուսանի որ ատելութիւն կը յուսայի. . .

— Ատելութիւն. ո՛հ տիկին, ինչ ասես. ես զքեզ իմ մայրս ատնել ինձ չէր անկանէր քոյ բռնած կերպդ դասել. միշտ այնպէս համարած էի որ արժանի էի քոյ խստութեանցդ. կարծէի թէ Աստուած զին փորձել կուզէր՝ սակաւ մի ժամանակ քոյ սիրոյդ զին զրկելով : Բայց քոյ իմ մանկութենէս ի վեր տուած սկզբամբք զորացեալ՝ բոլոր վստահութիւնս Աստուծոյ վրայ դրած էի՝ որ ուղարկէ պէս քեզ անքն կը դարձնէ, և կապալէի որ քոյ սիրոյդ ալ չարժէ ու քոյ սէրդ ինձ շնորհէ. և ինքն որ ողորմած է՝ իմ արտասուացս ողորմեցաւ :

— Ո՛հ զաւակ իմ, գոչեց մարքիզուհին որդեացն հառաչելով, որպիսի ժամանակ և ինչպիսի ստորագիծի պարագայից մեջ իմացուց ինձ Աստուած իմ սխալմունքս : — Աննա ուրիշ պատասխան չտուաւ իւր մօրն՝ բայց եթէ իւր բազկաց մեջ զնա գրկելով, և իւր արցունքն նորա արտասուացս հետ խառնելով :

Այլ շարունակի :

ՏԵ ՄԱՐԿԵՑ